

Dobro došli u dio DIGITClue HUB-a! Omogućit će vam jednostavnije učenje pa smo ga i jednostavno nazvali – Početnica! Ovo je suradnički prostor namijenjen učenju o digitalnoj inkluziji kojim se možete slobodno koristiti kako biste stekli i/ili proširili znanje o digitalnom svijetu i njegovim didaktičkim aspektima. Posebno smo se usmjerili na to kako ga učiniti uključivim, i to za potrebe budućih učitelja, onih koji već rade u školama, sveučilišnih nastavnika, i učenika.

Jedno od temeljnih načela DIGITClue HUB-a je to da omogućuje učenje uz pomoć niza međusobno povezanih tekstova. Polazna točka ovog mozaika učenja jest temeljni tekst o digitalnoj inkluziji. Dok ga čitate moći ćete kliknuti na pojmove koji su podcrtani. Oni će vas odvesti dalje do odgovarajućih tekstova. Svaki tekst sadržava popis referencija koji vam omogućuje da pregledate i istražite dodatnu literaturu. [Koncepti će se postupno dodavati!]

Ako želite pratiti svoj put učenja, potrebno je odabrati funkciju: „Portfolio”. Odabirom ove funkcije omogućeno vam je spremanje svih tekstova na kojima ste radili tijekom jedne sesije te se na tekstove možete vratiti, mijenjati ih ili nadograđivati (ova funkcija je u izradi).

Digitalna inkluzija

Autorice: Christa Markom, Jelena Tosić, Magdalena Steger

Digitalna inkluzija može značiti različite pojave u različitim kontekstima. Digitalna pristupačnost, pak, podrazumijeva korištenje digitalnih sustava i usluga u najširoj mogućoj mjeri. Ovisno o društvenom okruženju u kojem netko živi, radi ili studira, digitalna se inkluzija definira različito. Nadalje, različite discipline (uključujući antropologiju, sociologiju, obrazovne znanosti i tehnološke studije, humanističke znanosti, arhitekturu, inženjerstvo i matematiku^[1]) i područja istraživanja na svoj način istražuju i primjenjuju znanje o digitalnoj inkluziji.

Digitalna inkluzija odnosi se na sposobnost pojedinaca i grupa da pristupe informacijskim i komunikacijskim tehnologijama i njima se koriste, i to bez obzira na spol, dob, društveno-ekonomski položaj, lokaciju, jezik, fizičke izazove itd.

Jochim (2021) digitalnu inkluziju definira široko te o njoj promišlja kao o načinu kako svi mogu sudjelovati u svijetu digitalnih medija. Prema tom shvaćanju pojam digitalne inkluzije ponajprije se odnosi na digitalno sudjelovanje i s tim povezana temeljna pitanja društvene nejednakosti odnosno neravnopravan pristup medijima i internetu. To podrazumijeva ne samo

nemogućnost pristupa internetu nego i isključenost zbog nedostatka infrastrukture. Niz autora (npr. Norris, 2001) također se poziva na pojmove digitalne podjele / nejednakosti i digitalne nejednakosti (npr. Robinson i sur., 2015). Osim toga, kompetencije pojedinaca od velike su važnosti, na što se odnose opsežna istraživanja o digitalnim kompetencijama (Vuorikari i sur., 2016). O zamahu različitih digitalnih kultura i kibernetičke etike, odnosno o daljnjim konceptima koji mogu dovesti do drukčijeg shvaćanja smisla digitalnosti za bilo koju svrhu, rijetko se raspravlja (Köhler i sur., 2017; 2021). Nedostaju kompetencije za komunikaciju zbog nepoznavanja znakovnog jezika, brajice, korištenja natpisa, generiranja opisa slika i drugih medija kako je navedeno u smjernicama za korištenje mrežnih sadržaja. Dickel i Franzen (2015) u svojem sociološkom pristupu digitalnoj uključenosti ističu da digitalna promjena posljednjih desetljeća dovodi do novih mogućnosti za digitalno sudjelovanje i interakcije u digitalnim medijima i putem njih. Oni smatraju da je veća digitalna upotreba znak povećane angažiranosti društva, čak i u znanstvenom svijetu. Postoje nove mogućnosti za dijeljenje i komentiranje društvenog razvoja. Franzen i Dickel pod tim podrazumijevaju „demokratizaciju znanosti”. Ova definicija temelji se na teoriji Niklasa Luhmanna koju aktualizira Dirk Baecker (2016) pri čemu epohu zamjenjuju kontekst i procesi digitalizacije. Ideja je da digitalizacija ima potencijal promijeniti društvene formacije. To znači da se digitalizacija ne odnosi samo na nove mogućnosti sudjelovanja nego ona mijenja društvo i rekonfigurira društvene odnose, a tako i dinamiku te razumijevanje pojma uključenosti (Dickel & Franzen, 2015). (digitalna transformacija)

Fenomen digitalne inkluzije Lea Schulz (2020) razmatra u svojem novom konceptu „Diclusion”, pri čemu digitalnost i inkluziju nastoji shvatiti na integrativan i holistički način. Ovaj se izraz odnosi na korištenje digitalnim medijima odnosno na njihovu primjenu radi inkluzije. Budući da se smatra integriranim konceptom, oba fenomena (digitalni i inkluzivni) međusobno utječu jedan na drugog i mogu imati uzajamnu korist. Schulz ovu riječ upotrebljava u kontekstu obrazovnog sektora, ali se može primijeniti i u drugim društvenim sferama te s obzirom na različite društvene pojave i procese kao što su: rasa, spol, etnička pripadnost, višejezičnost, migracija, seksualna orijentacija, mentalni, senzorni ili fizički nedostaci, obitelj, religija, način na koji ljudi zamišljaju svijet, kultura, dob, društvena klasa i mnogi drugi (Schulz, 2020). Pojam različitost može značiti raznovrsnost, suprotnost ili heterogenost. To uključuje razne dimenzije kao što su: spol, spolni identitet, dob, svjetonazor, društveno i etničko podrijetlo, zdravlje i još mnogo toga. Inkluzija preuzima ovaj koncept i osvjetljava se u svim društvenim područjima života, rada i učenja, na svestran i međutematski način. Uz primjenu

novih digitalnih mogućnosti, pojave poput aktivizma mogu se prenijeti iz izvanmrežnog u mrežni svijet, što se tada naziva digitalni aktivizam (pokret za prava osoba s invaliditetom za priznavanje lobističkih organizacija i pojedinaca koji predstavljaju osobe s invaliditetom, npr. *Ne bez nas o nama*). Politička konfrontacija može se prenijeti u virtualnu sferu. S političkom dimenzijom dolazi i pitanje treba li digitalnu inkluziju smatrati ljudskim pravom (Flavo, 2017)? Zahvaljujući internetu moguće je širiti ideje, ideologije i priče diljem svijeta. Posebno za mlade ljude, koji odrastaju uz digitalne medije, to je sredstvo za dijeljenje priča, iskustava i želja, procesa i praksi, obuhvaćenih konceptima digitalnog pripovijedanja/naracije (Dogan, 2021).

Uz brojne prednosti koje prate korištenje digitalnih medija postoje i aspekti isključenosti. Kao i u mnogim drugim područjima, postoji digitalni rodni jaz te digitalni queer jaz, koji se razlikuju u raznim dijelovima svijeta (Mobile Gender Gap Report, 2020). Drugi je aspekt digitalni dobni jaz. Digitalizacija može dovesti do društvene nejednakosti za osobe starije od 65 godina, koje se, prema istraživanjima, iz nekoliko razloga manje koriste digitalnim medijima (Schumacher Dimech & Misoch, 2017), a to utječe i na njihovu manju digitalnu pismenost (Jones & Hafner, 2021), (Falon, 2020). Te se praznine mogu sažeti pod pojmom digitalni jaz, koji obuhvaća sve nejednakosti u pogledu korištenja i pristupa digitalnim medijima (Hartung-Ziehlke, 2020).

Danas je u prosperitetnim zemljama (i šire) uobičajeno imati pristup internetu i digitalnim uređajima. Međutim, digitalna uključenost također je povezana s društveno-ekonomskim čimbenicima jer nije moguće da svatko kupi potrebnu „digitalnu infrastrukturu”, poput računala, prijenosnih računala, pametnih telefona s pristupom internetu putem Wi-Fi uređaja. Druga važna točka u ovom kontekstu povezana je s obrazovanjem i označuje se kao „digitalna pismenost” (Jones & Hafner, 2021) (Falloon, 2020). Mnoge aplikacije i mrežne stranice pretpostavljaju da svaki korisnik može pratiti složene upute i način njihova korištenja. Stoga, osim potrebne infrastrukture, korisnici moraju imati i specifične digitalne vještine (Garmendia & Karrera, 2019). Uz ovaj se segment povezuju dva važna pojma: digitalni urođenik i digitalni naivac. Oni opisuju koliko i kako ljudi mogu upotrebljavati digitalne medije na kritičan, kreativan i raznovrstan način (Ganguin & Meister, 2013). Već je rečeno (Frindte et al.) da postoje komunikacijske tehnike koje služe inkluzivnim praksama. Nedavno, neposredno prije pandemije i tijekom nje, aspekt pružanja odgovarajućih skupova vještina i programa za razvoj kompetencija dovodi do objedinjavanja pristupa na međunarodnoj razini s europskom (usp. DIGCOMP) ili čak globalnom standardizacijom (usp. UNESCO OER / UN SDGs).

Društvena isključenost povezana je s digitalnom isključenošću jer se kategorija jezika mora uzeti u obzir i kada pokušavamo razumjeti digitalno kao prostor u/isključenosti. Pripadnici

etničkih manjina često se suočavaju s otežanim pristupom internetu, jer rijetko postoje mrežne stranice na njihovu materinskom jeziku (kao što je romski) ili ne postoji mogućnost prevođenja sadržaja (Garmendia & Karrera, 2019).

Digitalna transformacija dopire do svih društvenih područja. Osim znanja o uvjetima pristupa, uključujući učenje i druge oblike sudjelovanja, na nju utječu i tehnološki uvjeti u određenom dijelu svijeta. Ne samo u Europi, postoji izazov primjerice u širokoj uporabi digitalnih medija u osposobljavaju školskih učitelja ali i u drugim obrazovnim ustanovama no njihova se uporaba mora dopustiti i podržati. Najnoviji medijski koncepti kao što su BYOD (donesite svoj uređaj) ili OER (otvoreni obrazovni resursi) samo su jedan od aspekata razmjerno opsežne razvojne dinamike. Sama industrija pokreće daljnju dinamiku u kontekstu takozvane 4.0-metafore i odgovarajućih novih proizvodnih tehnologija, koje zahtijevaju velik zamah u potencijalno uključive prakse (Köhler & Marquet, 2017).

Literatura

- Baecker, D. (2016). Wie verändert die Digitalisierung unser Denken und unseren Umgang mit der Welt? In R. Gläß, & B. Leukert, *Handel 4.0: Die Digitalisierung des Handels- Strategien, Technologien, Transformation* (S. 3-24). Berlin: Springer Gabler.
- Dickel, S., & Franzen, M. (2015). Digital Inclusion: The Social Implications of Open Science. *Zeitschrift für Soziologie*, S. 330-347.
- Dogan, B. (2021). *University of Houston: Digital Storytelling*. Von <https://digitalstorytelling.coe.uh.edu/page.cfm?id=27&cid=27> abgerufen
- Falloon, G. (2020). From digital literacy to digital competence: the teacher digital competency (TDC) framework. *Education Technology Research Development*, S. 2449-2472.
- Flavo, F. A. (2017). *Performing digital activism*. New York: Routledge.
- Frindte, W. & Köhler, T. (1999). *Kommunikation im Internet*; Frankfurt am Main, Peter Lang Verlag.
- Ganguin, S., & Meister, D. (2013). *Digital native oder digital naiv? - Medienpädagogik der Generationen*. München: kopaed.
- Garmendia, M., & Karrera, I. (2019). ICT Use and Digital Inclusion among Roma/Gitano Adolescents. *Media and Communication*, S. 22-31.
- Goering S. (2015). Rethinking disability: the social model of disability and chronic disease. *Current reviews in musculoskeletal medicine*, 8(2), 134–138.
- Hartung-Ziehlke, J. (2020). *Inklusion durch digitale Medien in der beruflichen Bildung*. Springer Verlag.
- Jochim, V. (2021). Inklusion durch digitale Medien? *Medienpädagogik: Zeitschrift für Theorie und Praxis der Medienbildung*, S. 118-133.

- Jones, R. H., & Hafner, C. A. (2021). *Understanding Digital Literacies: A practical Introduction*. London, New York: Routledge.
- Köhler, T. (2021). *Didactic modeling of a digital instrument for the perception, construction and evaluation of ethical perspectives in AI systems*. IIAI AAI 2021, Proceedings of the 8th International Conference on Learning Technologies and Learning Environments (LTLE2021)
- Marquet, P. & Köhler, T. (2017). *The empowerment of users: rethinking educational practice online*; In: Dobrick, F. M., Fischer, J. & Hagen, L. M.: *Research Ethics in the Digital Age. Ethics for the Social Sciences and Humanities in Times of Mediatization and Digitization*; Berlin, Springer. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-658-12909-5_6
- Norris, P. (2001). *Digital Divide: Civic Engagement, Information Poverty, and the Internet Worldwide*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Robinson, L., Cotten, S. R., Ono, H., Quan-Haase, A., Mesch, G., Chen, W., . . . Stern, M. J. (2015). Digital inequalities and why they matter. *Information, Communication & Society*, S. 569-582.
- Schulz, L. (2020). *Diklusion*. Von <https://leaschulz.com/> abgerufen
- Schumacher Dimech, A., & Misoch, S. (2017). *Nutzung von digitalen Dienstleistungen bei Menschen 65+*. St. Gallen: FHS St. Gallen.
- Vuorikari R, Punie Y, Carretero Gomez S and Van Den Brande G. DigComp 2.0: *The Digital Competence Framework for Citizens*. Update Phase 1: the Conceptual Reference Model. EUR 27948 EN. Luxembourg (Luxembourg): Publications Office of the European Union; 2016. JRC101254